

Obsah

- 10 Jak pracovat s touto knihou
- 12 Předmluva

- 14 Úvody

- 15 Psychoanalýza v modernismu a psychoanalýza jako metoda
- 22 Sociální dějiny umění: modely a pojmy
- 30 Formalismus a strukturalismus
- 40 Poststrukturalismus a dekonstrukce

1900–1909

- 52 **1900a** Sigmund Freud vydává *Výklad snů*: rostoucí vliv expresivního umění Gustava Klimta, Egona Schieleho a Oskara Kokoschky ve Vídni spadá do stejné doby s počínající psychoanalýzou.

- 57 **1900b** Henri Matisse navštěvuje Augusta Rodina v jeho pařížském ateliéru, odmítá však sochařský styl staršího umělce.

- 64 **1903** Paul Gauguin umírá na Markézách v jižním Pacifiku: Gauguinovo východisko v domorodém umění a primitivistických fantaziích ovlivňuje rané dílo André Deraina, Henriho Matisse, Pabla Picassa a Ernsta Ludwiga Kirchnera.
 - Exotické a naivní

- 70 **1906** Paul Cézanne umírá v Aix-en-Provence v jižní Francii: po retrospektivách Vincenta van Gogha a Georgese Seurata v předchozím roce ukazuje Cézannova smrt postimpresionismus jako historickou minulost a fauvismus jako jeho dědice.
 - Roger Fry a Bloomsbury Group

- 78 **1907** Stylistická nejednotnost a primitivistické podněty v *Avignonských slečnách* Pabla Picassa zahajují velkolepý útok na mimetické zobrazení.
 - Gertruda Steinová

- 85 **1908** Wilhelm Worringer vydává *Abstrakci a vcítění*, v níž proti sobě staví abstraktní a zobrazující umění jako ústup ze světa a zapojení se v něm: německý expresionismus a anglický vorticismus rozpracovávají tento rozdíl svým osobitým způsobem.

- 90 **1909** F. T. Marinetti vydává první futuristický manifest na titulní stránce pařížského listu *Le Figaro*: avantgarda se poprvé spojuje s mediální kulturou a staví se proti dějinám a tradici.
 - Eadweard Muybridge
 - a Étienne-Jules Marey

1910–1919

- 100 1910** *Tanec II a Hudba* Henriho Matisse jsou odmítnuty na Podzimním salonu v Paříži: v těchto obrazech dovedl Matisse do krajnosti své pojetí „dekorativnosti“ a vytvořil obtížně zachytitelné expandující barevné vizuální pole.
- 106 1911** Pablo Picasso vrací „vypůjčené“ iberské kamenné hlavy do pařížského Louvru, odkud byly ukradeny: proměňuje svůj primitivistický styl a spolu s Georgesem Braquem začíná rozvíjet analytický kubismus.
- Guillaume Apollinaire
- 112 1912** Kubistická koláž je objevena v době konfliktních událostí: pokračující inspirace symbolistické poezie, vzestupu lidové kultury a socialistických protestů proti balkánské válce.
- 118 1913** Robert Delaunay vystavuje v Berlíně své malby „oken“: po celé Evropě jsou rozpracovávány výchozí problémy a paradigmatu abstrakce.
- 125 1914** Vladimír Tatlin vyvíjí své konstrukce a Marcel Duchamp představuje ready made, první jako proměnu kubismu, druhý jako rozchod s ním; oba umělci tak předkládají komplementární kritiky tradičních médií umění.
- „Peau de l'Ours“
- 130 1915** Kazimír Malevič představuje svá suprematistická plátna na výstavě „0.10“ v Petrohradě a spojuje tak ruské formalistické koncepty výtvarného umění a literatury.
- 135 1916a** V Curychu zahajuje činnost mezinárodní dadaistické hnutí jako dvojité reakce na pohromu první světové války a futuristické a expresionistické provokace.
- Dadaistické časopisy
- 142 1916b** Paul Strand proniká na stránky časopisu Alfreda Stieglitze *Camera Work*: kolem složitých vztahů mezi fotografií a ostatním uměním se formuje americká avantgarda.
- Armory Show
- 148 1917a** Po dvou letech intenzivního bádání se Piet Mondrian prosazuje v abstrakci; tuto událost ihned následuje založení časopisu *De Stijl*, prvního avantgardního časopisu věnovaného otázkám abstrakce v umění a architektuře.
- 154 1917b** V říjnu roku 1917 založil Theo van Doesburg v malém nizozemském městě Leiden časopis *De Stijl*. Do roku 1922 vycházel v měsíčních intervalech, poté nepravidelně. Poslední číslo bylo vydáno v roce 1932 jako pocta Theo van Doesburgovi krátce po jeho smrti ve švýcarském sanatoriu.
- 160 1918** Marcel Duchamp maluje *Ty mě*: jeho vůbec poslední malba shrnuje odchylky, které uskutečnil ve svém díle – využití náhody, uvedení ready made a status fotografie jako „indexu“.
- Rose Sélavy
- 166 1919** Pablo Picasso má v Paříži po třinácti letech první samostatnou výstavu: první pastiše v jeho díle se objevují ve stejné době jako všeobecná antimodernistická reakce.
- Sergej Ďagilev a Ruský balet
 - Rappel à l'ordre

1920–1929

- 174 1920** V Berlíně se koná dadaistický veletrh: polarizace avantgardní kultury a kulturních tradic vede k politizaci uměleckých postupů a vzniku fotomontáže jako nového média.
- 180 1921** Členové moskevského Institutu umělecké kultury definují konstruktivismus jako logickou praxi odpovídající potřebám nové sovětské společnosti.
- Sovětské instituce
- 186 1922** Hans Prinzhorn vydává *Umělectví duševně chorých*: „umění choromyslných“ zkoumají ve svém díle Paul Klee a Max Ernst.
- 191 1923** Bauhaus, nejvlivnější škola modernistického umění a uměleckého designu 20. století, pořádá v německém Výmaru svou první výstavu.
- 196 1924** André Breton vydává první číslo *La Révolution Surréaliste* a ustavuje pojmy surrealistické estetiky.
- Surrealistické časopisy
- 202 1925a** Výstava art deco v Paříži znamená oficiální zrození moderního kýče; Le Corbusierova strojová estetika se mezitím stává černou mřinou modernismu a Klub pracujících Alexandra Rodčenko prosazuje nové vztahy mezi člověkem a předměty.
- Black deco
- 208 1925b** Kurátor Gustav F. Hartlaub organizuje první výstavu obrazů Nové věcnosti v mannheimské Kunsthalle: tento nový „magický realismus“ jako obměna mezinárodních tendencí *rappel l'ordre* signalizuje konec expresionismu a dadaistických aktivit v Německu.
- 214 1925c** Oskar Schlemmer vydává „Divadlo Bauhausu“ a představuje figurínu a automat jako modely moderních herců. Další umělci, především ženy z řad dadaistů, se zabývají alegorickým potenciálem panenky a loutky.
- 220 1926** V německém Hannoveru je instalována *Předváděcí místnost* Ela Lissického a *Merzbau* Kurta Schwitterse: konstruktivista a dadaista dialekticky pojímají prostor muzea jako archiv a alegorii modernistického prostoru jako melancholie.
- 224 1927a** René Magritte se po dráze komerčního umělce v Bruselu přidává k surrealistickému hnutí v Paříži, jeho umění využívá reklamní styl a dvojznačnosti jazyka a zobrazení.
- 228 1927b** Constantin Brancusi vytváří odlitek *Novorozenec* z nerezavějící oceli: jeho plastika vyvolává boj mezi modelem vysokého umění a průmyslové výroby, který vrcholí americkým procesem kolem jeho *Ptáka v prostoru*.
- 232 1927c** Ford objednává u Charlese Sheelera dokumentaci své nové továrny River Rouge: severoameričtí modernisté objevují lyrický vztah ke strojovému věku, Georgia O'Keeffeová jej rozšiřuje na svět přírody.
- MoMA a Alfred H. Barr ml.
- 238 1928a** Text Wladysława Strzemińskiego „O unismu v malbě“, v roce 1931 následovaný knihou *Kompozice prostoru* napsanou spolu s Katarzynou Kobroovou, vyznačuje vrcholný bod internacionalizace konstruktivismu.
- 244 1928b** Vydání knihy *Die neue Typographie* Jana Tschicholda ukazuje vliv sovětské avantgardní tvorby na knižní design a reklamu v kapitalistických zemích západní Evropy a potvrzuje vznik mezinárodního stylu.
- 250 1929** Výstava „Film und Foto“, uspořádaná Deutscher Werkbund od 18. května do 7. června ve Stuttgartu, představí škálu mezinárodních fotografických přístupů a diskusí: výstava vymezuje vrchol ve fotografii 20. století a znamená vznik nové kritické teorie a historiografie tohoto média.

1930–1939

- 258 1930a Nástup masového konzumenta a módních časopisů ve výmarském Německu ve dvacátých a třicátých letech vytvořil nový prostor pro tvorbu a distribuci fotografického obrazu a podpořil vývoj skupiny významných fotografek.
- 263 1930b Georges Bataille zveřejňuje kritiku knihy *L'Art primitif* v časopise *Documents*, která zviditelní rozpor uvnitř avantgardy ve vztahu k primitivismu a nesoulad uvnitř surrealismu.
- Carl Einstein
- 268 1931a Alberto Giacometti, Salvador Dalí a André Breton publikují texty na téma „předmět se symbolickou funkcí“ v časopisu *Le Surréalisme au service de la révolution*: surrealismus rozšiřuje svou estetiku fetišismu a fantazie do oblasti tvorby objektů.
- 273 1931b Když Joan Miró znovu slíbí, že „zavraždí malbu,“ a Alexander Calder vymění své křehké mobily za masivní stability, objevuje se v evropském malířství a sochařství nová citlivost, v níž se odráží Bataillova představa „beztvářeho.“
- 279 1933 Vypuká skandál kvůli Leninově portrétu od Diega Rivery na nástěnné malbě v Rockefellerově centru v New Yorku: mexické hnutí freskového malířství produkuje veřejnou politickou nástěnnou tvorbu v různých místech Ameriky a vytváří precedens pro politické avantgardní umění ve Spojených státech.
- 284 1934a Na prvním sjezdu Svazu sovětských spisovatelů vyhlásuje Andrej Ždanov doktrínu sovětského socialistického realismu.
- 290 1934b Henry Moore formuluje v textu „Sculptor's Aims“ (Sochařovy cíle) britskou estetiku přímého sochařství, které osciluje mezi figurací a abstrakcí, mezi surrealismem a konstruktivismem.
- 295 1935 Walter Benjamin píše esej *Umělecké dílo ve věku své technické reprodukovatelnosti*, André Malraux iniciuje Muzeum beze zdí a Marcel Duchamp začíná realizovat *Krabici v kufru*: dopad mechanické reprodukce, která se dostává do umění skrze fotografii, lze pocítit v estetické teorii, dějinách umění i v umělecké praxi.

- 300 1936 Součástí Rooseveltova Nového údeľu je zadání pro fotografy Walkera Evanse, Dorotheu Langeovou a další, aby zdokumentovali americký venkov v sevění velké ekonomické krize třicátých let.
- Works Progress Administration

- 305 1937a Evropské velmoci spolu soutěží na Mezinárodní výstavě v Paříži v národních pavilonech umění, obchodu a propagandy, zatímco nacistické Německo otevírá v Mnichově výstavu „Zvrhlé „umění“,“ jež zcela odsoudila modernismus.
- 310 1937b Naum Gabo, Ben Nicholson a Leslie Martin vydávají v Londýně *Circle* (Kruh), který upevňuje institucionalizaci geometrické abstrakce.
- 314 1937c Pablo Picasso odhaluje v pavilonu republikánského Španělska na Mezinárodní výstavě v Paříži Guerniku.

1940–1944

- 324 1942a Clement Greenberg a editoři *Partisan Review* se odklánějí od marxismu; odpolitizování americké avantgardy se dostává do bodu, z něhož není návratu.
- 329 1942b Druhá světová válka přinutí mnoho surrealistů k emigraci z Francie do Spojených států – dvě výstavy v New Yorku různými způsoby odrážejí exilové podmínky.
- Exulanti a emigranti
 - Peggy Guggenheimová
- 334 1943 V době, kdy harlemská renesance propaguje rasové uvědomění a dědictví, vychází v New Yorku první vědecká studie o afroamerickém umění, *Modern Negro Art*, od Jamese A. Portera.
- 340 1944a Piet Mondrian umírá a zanechává po sobě nedokončené *Vítězné boogie-woogie*, dílo, které je příkladem jeho koncepce malířství jako destruktivního činu.
- 345 1944b „Staří mistři“ moderního umění – Matisse, Picasso, Braque a Bonnard – považují své odmítnutí opustit okupovanou Francii za akt odporu proti barbarství: styl, který vyvinuli v průběhu válečných let a který je po osvobození objeven, představuje výzvu pro novou generaci umělců.

- 350 Kulatý stůl I Umění v polovině století

1945–1949

- 364 1945 David Smith vytváří *Plíř* neděle: konstruovanou sochu spojující řemeslný základ tradičního umění s průmyslovým principem moderní výroby.

369 1946 Jean Dubuffet vystavuje své *hautes pâtes* potvrzující existenci nového, skatologického trendu v poválečném francouzském umění, který byl brzy nazván *informel*.
• Art brut

375 1947a Josef Albers začíná v Black Mountain College v Severní Karolině vytvářet své „variantní“ malby rok poté, co László Moholy-Nagy umírá v Chicagu: bauhauský model, importovaný do Spojených států, je transformován různými uměleckými imperativy a institucionálními tlaky.

380 1947b Vydání *Possibilities* v New Yorku značí sjednocení abstraktního expresionismu jako hnutí.

387 1949a Časopis *Life* se ptá svých čtenářů „Je největším žijícím malířem ve Spojených státech?“: dílo Jacksona Pollocka se stává symbolem pokrokového umění.

392 1949b Cobra, volné sdružení mladých umělců z Kodaně, Bruselu a Amsterdamu, zakládá svůj stejnojmenný časopis, v němž obhájí návrat k „základnímu zdroji života“. Mezitím v Anglii představují noví brutalisté obnaženou estetiku odpovídající prostým poměrům poválečného světa.

1950–1959

400 1951 Druhá výstava Bernetta Newmana nemá úspěch: svými kolegy je vyloučen z okruhu abstraktního expresionismu, ale později je oslavován jako předchůdce minimalismu.

406 1953 Skladatel John Cage spolupracuje na *Stopě pneumatiky*: indexový otisk je v dílech Roberta Rauschenberga, Ellswortha Kellyho a Cy Twomblyho vyvinut jako zbraň proti expresivní stopě.

411 1955a První výstava skupiny Gutai v Japonsku je dokladem šíření modernistického umění skrze média a jeho nové interpretace umělci mimo Spojené státy a Evropu; o tomtéž svědčí tvorba brazilské skupiny neokonkretistů.

417 1955b Výstava „Pohyb“ v Galerii Denise Renéové v Paříži odstartovala kinetické umění.

423 1956 Výstava „This is Tomorrow“ v Londýně je vyvrcholením výzkumu poválečných vztahů mezi uměním, vědou, technologií, designem a populární kulturou, který uskutečnila Independent Group, předchůdce britského pop artu.

429 1957a Dvě malé avantgardní skupiny, Lettrist International a Imaginist Bauhaus, se spojují, aby vytvořily Situationist International, nejvíce politicky angažované poválečné umělecké hnutí.
• Dvě teze z *The Society of the Spectacle* (Společnost spektaklu)

436 1957b Ad Reinhardt píše „Dvanáct pravidel pro novou akademii“: zatímco v Evropě jsou nově formulována paradigma malířské avantgardy, Reinhardt, Robert Ryman, Agnes Martinová a další ve Spojených státech zkoumají monochrom a síť.

442 1958 *Terč se čtyřmi obličejí* od Jaspera Johnse se objevuje na obálce časopisu Artnews: pro některé umělce, například Franka Stelli, předkládá Johns model obrazu, kde se objekt a podklad spojují v jeden obraz-objekt; podle jiných otevírá možnost využití znaků každodennosti spolu s konceptuálními dvojsmysly.
• Ludwig Wittgenstein

449 1959a Lucio Fontana má svou první retrospektivu: používá kýčovitě asociace, aby zpochybnil idealistický modernismus; tato kritika je rozšířena jeho chráněncem Pierem Manzoniem.

453 1959b Bruce Conner vystavuje *DÍTĚ*, zohavenou postavu v dětské židličce vytvořenou na protest proti trestu smrti: Conner, Wallace Berman, Ed Kienholtz a další rozvíjejí na západním pobřeží techniku asambláže a environmentu, ožehavější než obdobné techniky vytvořené v New Yorku, Paříži a jinde.

459 1959c Muzeum moderního umění v New Yorku pořádá výstavu „Nové obrazy člověka“: existenciální estetika vstupuje do politiky studené války figurací v díle Alberta Giacomettiho, Jeana Dubuffeta, Francise Bacona, Willema de Kooninga a dalších.
• Umění a studená válka

646 1959d *Pozorování* Richarda Avedona a *Američané* Roberta Franka stanovují dialektické parametry Newyorské fotografické školy.

1960–1969

472 1960a Kritik Pierre Restany organizuje v Paříži skupinu různých umělců a vytváří nový realismus, který redefinoval paradigma koláže, ready made a monochromatického díla.
• Nová avantgarda

477 1960b Clement Greenberg publikuje „Modernistické malířství“: jeho kritika mění směr a ve své nové podobě podstatně ovlivňuje umělecké debaty šedesátých let.
• Leo Steinberg

483 1960c Roy Lichtenstein a Andy Warhol začínají užívat kreslené seriály a reklamu jako zdroje své tvorby, následují je James Rosenquist, Ed Ruscha a jiní: americký pop-art je na světě.

488 1961 V prosinci otevírá Claes Oldenburg *The Store* (Obchod) v newyorské East Village, „environment“, který napodobuje okolní levné obchůdky a ve kterém jsou všechny předměty na prodej: během zimy a následujícího jara se tu v provedení Oldenburgova Ray Gun Theater odehraje deset různých „happeningů“.

494 1962a George Maciunas pořádá ve Wiesbadenu v západním Německu první ze série mezinárodních událostí, které vyznačují vznik hnutí Fluxus.

502 1962b Ve Vídni se schází skupina umělců zahrnující Güntera Bruse, Otto Mühla a Hermanna Nitsche, aby vytvořili vídeňský akcionismus.

508 1962c Publikace *Velký experiment: Ruské umění 1863–1922* Camilly Grayové oživuje na západě zájem o konstruktivistické principy Vladimíra Tatlina a Alexandra Rodčenko, jež jsou různými způsoby rozvíjeny mladšími umělci, například Danem Flavinem, Carlem Andre, Sol LeWitem a jinými.
• Artforum

513 1962d Clement Greenberg si jako první povšiml abstraktních aspektů raného pop-artu, jež se pak znovu a znovu objevují v dílech významných představitelů pop-artu a jejich následovníků.

519 1963 Po vydání dvou manifestů s malířem Eugenem Schönebeckem vystavuje Georg Baselitz v Berlíně *Velkou noc v kanále*.

524 1964a Na dvacáté výročí Stauffenbergova zmařeného atentátu na Hitlera, 20. července, vydává Joseph Beuys svou fiktivní autobiografii a způsobuje výbuch veřejného násilí na „Festivalu nového umění“ v Cáchách v Západním Německu.

530 1964b *Třináct nejhledanějších mužů* Andyho Warhola je dočasně instalováno na fasádě státního pavilonu na Světovém veletrhu v New Yorku.

- 536 1965 Donald Judd vydává esej „Specifické objekty“: minimalismus tak získává teoretický základ v tvorbě svých dvou nejvýraznějších protagonistů, Judda a Roberta Morrisa.
• Maurice Merleau-Ponty

- 540 1966a Marcel Duchamp dokončuje svou instalaci *Etant Donnés* ve Philadelphia Museum of Art: jeho rostoucí vliv na mladší umělce vrcholí posmrtným objevením tohoto nového díla.

- 544 1966b V New Yorku je otevřena výstava „Excentrická abstrakce“: tvorba Louise Bourgeoisové, Evy Hesseové, Yayoi Kusamové a jiných ukazuje expresivní alternativu ke sochařské řeči minimalismu.

- 549 1967a „Prohlídka památek Passaicu, New Jersey“ Roberta Smithsona vyhláší „entropii“ za generativní koncept umělecké tvorby pozdních šedesátých let.

- 553 1967b Italský kritik Germano Celant pořádá první výstavu arte povera.

- 559 1967c Na své první přehlídce čtyři umělci francouzské skupiny BMPT malují na veřejnosti, každý z nich přesně opakuje z plátna na plátno jednoduchou konfiguraci podle svého výběru: tato forma konceptuální malby je poslední z řady útoků proti „oficiální“ abstrakci v poválečné Francii.

- 565 1968a Dvě hlavní muzea, která se věnují aktuálnímu evropskému a americkému umění – Stedelijk Van Abbemuseum v Eindhoven a Städtisches Museum Abteiberg v Mönchengladbachu – vystavují tvorbu Berndta a Hilly Becherových, a staví je tak do popředí zájmu o konceptuální umění a fotografii.

- 571 1968b Konceptuální umění se projevuje v publikacích Sol LeWitta, Dana Grahama a Lawrence Wernera a Seth Siegelaua pořádá jejich první výstavu.
• Deníky umělců
• *Deskilling*

- 578 1969 Výstava „Když se postojí stanou formou“ v Bernu a Londýně mapuje postminimalistické tendence, zatímco výstava „Antiiluze: procesy/materiály“ v New Yorku se soustředí na procesuální umění, jehož tři hlavní aspekty jsou vypracovány Richardem Serrou, Robertem Morrisem a Evou Hesseovou.

1970–1979

- 584 1970 Michael Asher instaluje svůj Pomona College Project: vzestup site-specific děl otevírá logické pole mezi modernistickým sochařstvím a konceptuálním uměním.

- 589 1971 Guggenheimovo muzeum v New Yorku ruší výstavu Hanse Haackeho a potlačuje příspěvek Daniela Burena na Sixth Guggenheim International Exhibition: přístupy institucionální kritiky se setkávají s odporem minimalistické generace.
• Michel Foucault

- 593 1972a Marcel Broodthaers instaluje své „Musée d'Art Moderne, Departement des Aigles, Section des Figures“ v Düsseldorfu v Západním Německu.

- 598 1972b Mezinárodní výstava „Documenta 5“ v západoněmeckém Kasselu znamená institucionální přijetí konceptuálního umění v Evropě.

- 604 1973 The Kitchen Center for Video, Music and Dance otevírá své prostory v New Yorku: video art si nárokuje institucionální místo mezi vizuálním uměním, uměním performance, televizí a filmem.

- 609 1974 V *Trans-fixed*, v němž je Chris Burden přikován k Volkswagen Beetlu, americké umění performance dosahuje extrémních fyzických hranic a mnozí jeho stoupenci tuto formu opouštějí, zjemňují ji nebo jinak upravují.

- 614 1975 Filmařka Laura Mulveyová publikuje svůj zásadní esej „Vizuální potěšení a narativní kinematografie“ a feministické umělkyně jako Judy Chicago a Mary Kellyová vytvářejí nové pozice v zobrazování žen.
• Teoretické magazíny

- 620 1976 V New Yorku vzniká P.S. 1, souběžně s konáním výstavy „King Tut“ v Metropolitním muzeu: důležité posuny v institucionální struktuře uměleckého světa jsou zaznamenány jak v alternativních prostorech, tak v trhákových výstavách.

- 624 1977 Výstava „Obrázky“ identifikuje skupinu mladých umělců, jejichž strategie apropriace a kritika originality posouvají pojem „postmodernismu“ v umění.

1980–1989

- 630 1980 V New Yorku je otevřena galerie Metro Pictures: objevuje se nová skupina galerií, které vystavují tvorbu mladých umělců zpočívajících fotografický obraz a jeho užití v zpravodajství, reklamě a módě.
• Jean Baudrillard

- 634 1984a Victor Burgin přichází s přednáškou „Absence přítomnosti: konceptualismus a postmodernismus“: zveřejnění této a dalších přednášek Allana Sekuly a Marthy Roslerové signalizuje nový přístup k odkazu angloamerického fotokonceptualismu a psaní dějin a teorie fotografie.

- 640 1984b Frederic Jameson publikuje esej „Postmodernismus aneb kulturní logika pozdního kapitalismu“: debata o postmodernismu se rozšiřuje za hranice umění a architektury do sféry kulturní politiky a dělí se na dva tábory.
• Kulturní studia

- 644 1986 Výstava „Koncová hra: odkazy a simulace v současné malbě a sochařství“ je otevřena v Bostonu: někteří umělci si pohrávají se zhroutením sochařství do komodit, zatímco jiní podtrhávají význačnost designu.

- 649 1987 Koná se první akce ACT-UP: nový aktivismus v umění rozněcuje krizi AIDS, která do popředí pozornosti vynáší spolupracující skupiny a politické intervence a také rozvoj nové homosexuální estetiky.
• Americké umělecké války

- 656 1988 Gerhard Richter maluje *Oktober 18, 1977*: němečtí umělci zvažují možnost návratu historické malby.
• Jürgen Habermas

- 661 1989 V Paříži se koná výstava „Les Magiciens de la terre“, výběr umění z několika kontinentů: postkoloniální diskurz a multikulturní debata ovlivňují tvorbu stejně jako prezentaci současného umění.
• Aborigenní umění

1990–1999

- 668 1992 Fred Wilson představuje *Mining the Museum* (Těžení v muzeu): institucionální kritika se rozšiřuje za hranice muzea a antropologický model projektového umění, založený na práci v terénu, je adaptován širokým spektrem umělců.
• Interdisciplinarita

- 674 1993a Martin Jay publikuje *Downcast Eyes* (Sklopené oči), průzkum degradace vidění v moderní filosofii: tato kritika vizuality je zkoumána mnohými současnými umělci.
- 679 1993b *Dům* Rachel Whitereadové, odlitek řadového domu ve východním Londýně, je zbourán a do popředí se v Británii dostává inovační skupina umělků.
- 683 1993c Newyorské Whitney bienále představuje tvorbu zaměřenou na identitu ve vznikající nové formě politizovaného umění afroamerických umělců.
- 689 1994a Výstava zralého díla Mika Kelleyho zvyrazňuje pronikavý zájem o stavy úpadku degradace, zatímco Robert Gober, Kiki Smithová a jiní užívají schéma narušeného těla, aby se zabývali otázkou sexuality a smrtelnosti.
- 694 1994b William Kentridge dokončuje sérii *Felix v exilu* a připojuje se k Raymondu Pettibonovi a jiným, kteří dokazují obnovenou důležitost kresby.
- 698 1998 Výstava velkoformátových videoprojekcí Billa Violy vystřídá několik muzeí: promítaný obraz se stává všudypřítomným formátem v současném umění.
- Spektakularizace umění

2000–2010

- 707 2001 Výstava zralého umění Andrese Gurského v Muzeu moderního umění v New Yorku signalizuje novou dominanci piktorální fotografie, vytvářené často digitálními prostředky.
- 712 2003 Benátské bienále dokládá neformální a diskurzivní povahu většiny současné umělecké tvorby a kurátorské činnosti – například výstavami „Utopia Station“ a „Zone of Urgency“.
- 718 2007a Uspořádáním velké retrospektivní výstavy v Cité de la Musique uznává Paříž význam amerického umělce Christiana Marclaye pro budoucnost avantgardního umění. Francouzské ministerstvo zahraničních věcí vyjádřilo důvěru v tuto budoucnost tím, že vybírá Sophii Calleovou, aby reprezentovala Francii na Bienále v Benátkách, zatímco Brooklyn Academy of Music pověřuje jihoafrického umělce Williama Kentridge, aby vytvořil scénu k jejich inscenaci *Kouzelné Flétny*.
- 724 2007b Newyorské New Museum otevírá výstavu „Nemonumentální: Objekt v 21. století“. Expozice dokládá nový zájem mladé generace sochařů o asambláže a akumulace.
- 732 2007c Když Damien Hirst vystavuje *Pro lásku boží*, platinový odlitek lidské lebky posázený diamanty v ceně 14 milionů liber a nabízený k prodeji za 50 milionů liber, jsou některá umělecká díla otevřeně označována za mediální senzaci a investici.
- 738 2009a Tania Bruguerová představuje na multimediální konferenci „Our Literal Speed“ performanci Generický kapitalismus, v níž vizualizuje předpokládaná pouta a sítě důvěry a podobného smýšlení mezi diváky ze světa umění tak, že právě tato pouta překračuje.
- 744 2009b Jutta Koetherová vystavuje v Reena Spaulings Gallery v New Yorku „Lux Interior“. Výstava uvádí performanci a instalaci do jádra významu malby: vliv sítí na dokonce i nejtradičnější estetické médium – malbu – je rozšířen mezi umělci v Evropě a Spojených státech.
- 752 2009c Harun Farocki vystavuje řadu děl s tématem války a vizuality v Ludwig Museum v Kolíně nad Rýnem a v Raven Row v Londýně. Ukazuje vztah mezi populárními formami nové mediální zábavy, jako například videoher, a vedením moderní války.
- 758 2010a Aj Wej-wej uvádí svou velkoformátovou instalaci Slunečnicová semínka v Turbine Hall londýnské Tate Modern: čínští umělci reagují na rychlou modernizaci a ekonomický růst Číny uměleckými díly, která se zabývají bujným trhem práce v zemi a po zásluze se proměňují v sociální projekty masové zaměstnanosti.
- 764 2010b Francouzská umělkyně Claire Fontainová, jejíž „provoz“ zajišťovaný dvěma asistenty je sám o sobě neskrývanou dělbou práce, zdůrazňuje na důležité retrospektivě v Museum of Contemporary Art v Severním Miami na Floridě ekonomiku umění: výstava představuje vznik avataru jako nové formy umělecké subjektivity.
-
- 770 Kulatý stůl | Dilema současného umění
-
- 785 Slovníček
794 Literatura
801 Vybrané webové stránky
802 Obrazová dokumentace
807 Rejstřík